

ontslag opnieuw de hoedanigheid van ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 met een pensioensgrondslag of een som van pensioensgrondslagen lager dan die uit de opgeheven betrekking of betrekkingen, dan wordt voor de toepassing van de artikelen 33 en 151 der Pensioenwet 1922 de wedde of de som der wedden in de nieuwe betrekking of betrekkingen geacht te zijn verhoogd tot het bedrag van de wedde of de som der wedden, bedoeld in vorengenoemd lid.

3. De nieuwe gemeente *Enschede* is voor de betrokken personen de bijdrage voor eigen pensioen verschuldigd op den voet van artikel 35 en artikel 36, eerste lid, onder *a*, der Pensioenwet 1922, berekend naar den in het vorige lid aangegeven pensioensgrondslag en in geval van herplaatsing naar het verschil tusschen dezen pensioensgrondslag en dien of die, welke voor de na het ontslag aanvaarde betrekking of betrekkingen zonder de werking van het vorige lid zou of zouden hebben gegolden.

4. De nieuwe gemeente *Enschede* kan van de in het vorig lid bedoelde bijdrage op de betrokken personen verhalen op den voet van het vierde lid van artikel 36 der Pensioenwet 1922, echter met beperking tot het bedrag, dat zou kunnen worden verhaald volgens de bepalingen, welke laatstelijk vóór 1 Mei 1932 van kracht waren in de gemeente, waar de opgeheven betrekking werd vervuld.

5. Bijdragen voor inkoop van dienstdijd voor pensioen voor de in dit artikel bedoelde personen door de opgeheven gemeenten verschuldigd, komen rechtstreeks ten laste van de nieuwe gemeente *Enschede*. Het verhaal daarvan geschiedt overeenkomstig de bepalingen, die laatstelijk vóór 1 Mei 1932 in eerstgenoemde gemeente van kracht waren.

6. Het laatste lid van artikel 12 is van toepassing.

Artikel 14.

1. De bij het in werking treden dezer wet in de gemeenten *Enschede* en *Lonneker* bestaande besluiten en ambtenaren zullen in de nieuwe gemeente voortduren, totdat door het bevoegd gezag eene nadere regeling is getroffen.

2. De bij het in werking treden dezer wet in de gemeente *Enschede* bestaande machten zullen in de nieuwe gemeente voortduren, totdat zij overeenkomstig de bepalingen dezer wet door andere zijn vervangen.

3. De reglementen van orde voor de vergaderingen van den raad en van het college van burgemeester en wethouders alsmede de bestaande instructies voor den secretaris en den ontvanger der gemeente *Enschede* gelden voor de nieuwe gemeente, totdat zij door andere zijn vervangen.

Artikel 15.

Met ingang van 1 Mei 1934 vervalt in wetten en daarop gegronde voorschriften de vermelding als gemeente van *Lonneker* en wordt onder *Enschede* verstaan de nieuwe gemeente van dien naam.

Artikel 16.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te , den

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

263. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING. ¹⁾

De gemeente Enschede wordt geheel door de gemeente Lonneker omsloten. De grenzen dezer gemeenten vormen twee nagenoeg concentrische cirkels, vanuit het centrum der gemeente Enschede als middelpunt getrokken. Het laat zich hooren, dat, gegeven deze geografische situatie, in verband met de, door de zich ontwikkelende katoenindustrie, voortschrijdende expansie der gemeente Enschede, daaruit moeilijkheden moesten rijzen. De industrie trok veel bevolking naar Enschede, zoowel arbeiders als gegoeden. Bij gebreke van voldoende en aangename woongelegenheden aldaar, waren dezen, vaak tegen hun zin, genoodzaakt zich in de gemeente Lonneker te vestigen. Een breede strook van Lonneker rondom Enschede gevoelt zich en is dan ook practisch Enschede.

Niet alleen echter bevolking, doch ook verschillende belangrijke publieke diensten der gemeente Enschede moesten buiten de gemeentegrenzen worden ondergebracht. Zoo liggen o. m. pompstation, gasfabriek, gemeentereiniging, rioolwaterzuivering en begraafplaats van Enschede op Lonnekersch gebied. Dat verschillende bedrijven en diensten der gemeente Enschede zich bevinden op het gebied van de gemeente Lonneker, heeft nooit gestrekt tot eene gemakkelijke en eenvoudige behandeling van zaken. Weliswaar kan niet worden gezegd, dat zich bepaald onoverkomelijke bezwaren hebben voorgedaan, doch het is, afgezien nog van het zonderlinge van den bestaanden toestand, zonder meer duidelijk, dat medezeggenschap over vestiging en wijze van exploitatie van die bedrijven en diensten door het bestuur eener afzonderlijke gemeenschap, welke er niet of slechts zijdelings belang bij heeft, kan voeren tot ongewenschte verhoudingen en dat door de omslachtiger wijze waarop regelingen in gemeenschappelijk overleg tot stand plegen te komen, normale ontwikkeling en snelle aanpassing in hooge mate worden belemmerd, in het bijzonder in het onderhavige geval, waarbij deze regelingen zich over een zeer groot deel der gemeentelijke gestie in haar vollen omvang tot in onderdeelen moeten uittrekken. De geschetste moeilijkheden zullen zich in nog aanzienlijk sterker mate doen gevoelen, wanneer de, reeds jaren bestaande, plannen voor den bouw van een uitgebreid havencomplex, aansluitende aan het geprojecteerde kanaal door Twenthe, en voor de noodig gebleken uitbreiding van het stationsemplacement tot stand zouden moeten komen buiten den publiekrechtelijken sfeer van Enschede.

Ten einde aan deze bezwaren althans in hoofdzaak tegemoet te komen, hebben de gemeentebesturen van Enschede en Lonneker reeds herhaalde malen onderhandelingen aangeknoopt over afstand van grondgebied door Lonneker aan Enschede. Deze onderhandelingen zijn steeds afgestuit op de omstandigheid, dat, indien aan de gemeente Enschede zou worden toegevoegd een zoodanig gedeelte, dat een rationeele toestand ontstaat, het resteerend gedeelte der gemeente Lonneker een lastig en duur bestuurbare, smalle cirkelomtrek zonder bestaansmogelijkheid zou opleveren. Een rationeele oplossing toch zou hierin bestaan, dat bij de gemeente Enschede zou worden gevoegd een gebied rondom Enschede, waarin liggen de kring, welke thans reeds practisch Enschede is; de publieke diensten en bedrijven van Enschede; en de terreinen, waarin de havenwerken en het stationsemplacement komen te liggen. Aangezien in dit gebied evenwel nagenoeg uitsluitend een minder draagkrachtige en in hoofdzaak uit arbeiders bestaande bevolking woont, zou de billijkheid medebrengen, dat bovendien aan Enschede zou worden toegevoegd een gedeelte, waarop beter gesitueerden zijn gevestigd, zulks ter compensatie van de hooge kosten, welke de gemeente Enschede moet ten koste leggen aan de uitvoering van laatstbedoelde werken, welke toch evenzeer aan

¹⁾ De bij deze Memorie van Toelichting overgelegde stukken zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

de inwoners der gemeente Lonneker ten goede zullen komen. Te eer zou laatstbedoelde toevoeging billijk moeten worden geacht met het oog op de omstandigheid, dat vele beter gesitueerden, naar Enschede komen in verband met de zich ontwikkelende katoenindustrie, wegens het nijpend gebrek aan aantrekkelijk bouwterrein in de gemeente Enschede, zich noodgedwongen in Lonneker hebben moeten vestigen.

Gelet op het vorenstaande, is de ondergeteekende van oordeel, dat slechts door vereeniging van de beide gemeenten een doelmatige oplossing kan worden verkregen. Daarvoor pleit in de eerste plaats de geografische ligging: het stedelijk Enschede ligt zuiver in het centrum van het te vereenigen gebied. Enschede en Lonneker vormen voorts een één geheel uitmakend economisch complex: beider bestaan hangt ten nauwste samen met de katoenindustrie. Beider hoofdbelangen zijn dan ook dusdanig samen- en dooreengegroeid, dat zij niet meer te scheiden zijn en slechts uit één centraal punt doelmatig kunnen worden behartigd. Kenteekend in dit opzicht is, dat o. m. het gemeentehuis, de Landbouwersbank, de landbouwerscoöperaties, de banken, de markt, derhalve het maatschappelijk, financieel en zakenleven van Lonneker in Enschede liggen. Daarbij wordt niet over het hoofd gezien, dat in de gemeente Lonneker een niet onaanzienlijke minderheid uit landbouwers bestaat. Immers ook dezen hebben bij de industrie als afzetgebied voor hunne producten overwegend belang. Omgekeerd heeft de Enschedesche bevolking groot belang bij een nabij gelegen en derhalve voor haar goedkoopere landbouwproductie. De beide gemeenten zijn gelijksoortig: beide zijn in hoofdzaak industriële gemeenten, welke belang hebben bij den landbouw. Voegt men daarbij nog, dat de politieke samenstelling harer raden weinig verschilt, dan ligt centraal bestuur over dit complex, als zijnde de met de economische ontwikkeling overeenstemmende organisatievorm, voor de hand. Het behoeft wel geen betoog, dat door de daarmede mogelijk gemaakte centralisatie van de verschillende, thans gescheiden en naast elkaar werkende, gemeentendiensten, aanmerkelijke besparing op bestuurskosten zal kunnen worden verkregen.

In bijgaand wetsontwerp is een voorstel tot vereeniging van de gemeenten Enschede en Lonneker vervat.

De ingevolge de desbetreffende bepalingen der gemeentewet omtrent dit voorstel geraadpleegde instanties in de gemeente Enschede vereenigden zich daarmede met op één na algemeene stemmen. De vroegere raad der gemeente Lonneker verwierp het voorstel met de kleinst mogelijke meerderheid; de nieuwgekozen raad zoomede de commissie uit de ingezetenen echter vereenigden zich er mede, zij het met geringe meerderheid. Door de oppositie in de gemeente Lonneker worden in hoofdzaak de navolgende bezwaren tegen het vereenigingsvoorstel aangevoerd.

1. De gemeentewet biedt thans ruimer mogelijkheid tot samenwerking. Zij kent zelfs gedwongen samenwerking. Samenwerking mag slechts plaats vinden in geval van uiterste noodzaak, welke in casu niet aanwezig zou zijn. Voorts zou het instituut der streekplannen volgens de nieuwe Woningwet oplossing kunnen brengen. Hiertegen moge de ondergeteekende opmerken, dat voor een dusdanig samengegroeid belangcomplex als het onderhavige, het instituut der gemeenschappelijke regeling en het streekplan geen doelmatige uitkomst meer kunnen bieden, en eenhoofdig bestuur aangewezen is.

2. De Lonnekersche landbouwbelangen zullen in den grooten, hoofdzakelijk industrieel georiënteerden raad der nieuwe gemeente onvoldoende worden behartigd.

Afgezien van de omstandigheid, dat deze bloote bewering niet wordt waar gemaakt, is zij weinig aannemelijk. Hierboven is reeds gewezen op het groote belang, dat ook Enschede bij den Lonnekerschen landbouw heeft. Bovendien zijn ook thans de landbouwers in den Lonnekerschen raad reeds in de minderheid. Van een specifiek landbouwend bevolkingsdeel aldaar kan in het algemeen nauwelijks meer worden gesproken. In de meeste landbouwersgezinnen komen bij de industrie werkzame personen voor.

3. Aan de gemeente Enschede wordt verweten, dat zij de vereeniging wenscht ten einde de gegoede belastingbetalers te annexeren. Aldus gesteld, is dit argument onjuist. Het wordt gebezigd in verband met de weigering door de gemeente Enschede van de hierboven reeds vermelde voorstellen van de zijde van Lonneker tot gebiedsuitbreiding, welke was gebaseerd op de omstandigheid, dat op dat gebied, waarop o. m. het havencomplex zou verrijzen, vrijwel uitsluitend weinig draagkrachtige bevolking woont of zal komen te wonen, wier bijdrage in de belastingen de kosten der door Enschede, ook in het belang van Lonneker, te bouwen werken op lange na niet zou compenseeren. Niet een direct geldelijk motief, wél echter een op den duur gelijke verdeling der lusten en lasten van de bronnen van bestaan zoowel in Lonneker als in Enschede over de ingezetenen beider gemeenten zit o. m. bij het vereenigingsvoorstel voor.

4. Door de economische crisis is de expansie van Enschede's katoenindustrie tot stilstand gekomen, in verband waarmede gebiedsuitbreiding onnoodig zou zijn.

Afziende van de beantwoording van de vraag, of de stilstand op industrieel gebied al dan niet van blijvenden aard zal zijn, moge de ondergeteekende opmerken, dat de vereeniging wordt voorgesteld met het oog op den thans, als gevolg van de plaats gehad hebbende expansie, bestaanden toestand, en in verband met de te verwachten toename der moeilijkheden als gevolg van den havenaanleg en de uitbreiding van het stationsemplacement door de gemeente Enschede op terrein, waarop zij publiekrechtelijk geen zeggenschap heeft.

5. Ten slotte wordt door de tegenstanders der vereeniging het gebruikelijke, aan de historie ontleende argument gebezigd.

Hoezeer van de groote waarde van het historisch gegroeide doordrongen, is de ondergeteekende toch van oordeel, dat louter op dien grond, indien overigens, zooals in het onderhavige geval, klemmende argumenten voor wijziging van den bestaanden toestand pleiten, de voortschrijdende ontwikkeling niet moet worden tegengehouden.

Ten aanzien van de artikelen van het wetsontwerp, welke zoo veel mogelijk gelijkkluidend aan die van andere vereenigingswetten zijn geredigeerd, moge nog het navolgende worden opgemerkt.

Artikel 3, lid 6. Aan het houden van een nieuwe raadsverkiezing in verband met de samenvoeging kan in het onderhavige geval bezwaarlijk worden ontkomen. Eén jaar later zou dan weder de gebruikelijke periodieke verkiezing aan de orde zijn. Ter vermijding van de hooge kosten, daaraan verbonden, wordt voorgesteld, voor de vereenigde gemeente de periodieke verkiezing in 1935 te doen vervallen, als gevolg waarvan de nieuwe raad tot den eersten Dinsdag in September 1939 zal zitting hebben. Tegen de verlenging in het onderhavige geval van den gebruikelijken zittingsduur met één jaar behoeft naar het oordeel van den ondergeteekende geen bezwaar te bestaan.

Artikel 4, lid 2, tweede zin. In verband met het veelvuldig voorkomend heen en weer trekken tusschen Enschede en Lonneker zullen vele personen, die overigens alle vereischten voor het kiezerschap bezitten, op de op 30 April 1934 bestaande kiezerslijsten niet voorkomen. Nu de gemeenten Enschede en Lonneker worden samengevoegd, schijnt er geen reden te bestaan, zoodanige personen, die vaak iarenlang ingezetene van een van beide gemeenten zijn geweest en juist in den loop van het jaar van de eene gemeente naar de andere zijn verhuisd, van de verkiezing van den nieuwen raad hunner vereenigde gemeente uit te sluiten.

Artikelen 12 en 13. De in deze artikelen voorgestelde wachtgeldregeling wijkt eenigszins af van de tot nog toe in grensregelingswetten gebruikelijke, als gevolg van het streven, haar nauwer te doen aansluiten aan de wachtgeldregeling voor burgerlijke rijksambtenaren.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

J. A. DE WILDE.

